

SEÇİLMEME ENGEL BİR SUÇTAN KESİN HÜKÜM GIYME NEDENİYLE MİLLETVEKİLLİĞİNİN SONA ERMESİ

Yrd. Doç. Dr. Cengiz GÜL*

Muhammed YAVUZ**

1. GİRİŞ

Halk tarafından belli süreler için seçilen temsilcilerden oluşan yasama meclislerinde, süre sonunda yeniden seçilenlerin milletvekilliği sıfatı devam ederken, yeni seçimlere katılmayan veya katıldığı halde seçilemeyen temsilcilerin üyelikleri ise sona ermektedir. Bu yönüyle seçimler, milletvekilliğini sona erdiren en doğal yoldur. Yasama fonksiyonunu ifa eden milletvekillerinin, bu sıfatlarını başka hangi sebeplerle ve nasıl yitirecekleri konusu anayasa hukukunda önemli bir yer tutmaktadır. Bu konuya ilişkin kavramlaştırma çabalarında, doktrin ve uygulamada bir ayırımı gidilmiş ve üyeliğin meclis kararıyla sona erdirilmesine “düşme” denirken, böyle bir kararın gerekmediği durumlar için de “sona erme” deyimini kullanılmıştır¹. Bu çalışmanın adında “sona erme”nin tercih edilmesi, kesin hüküm giyme nedeniyle milletvekilliği sıfatının kaybedilmesi durumunda, TBMM Genel Kurulu’nda ayrıca bir oylama yapılmasına gerek olmamasındandır.

Anayasamızın 84. maddesinde öngörülen kendiliğinden ve meclis kararı ile düşme sebepleri tek tek önemli olmakla birlikte, bunlardan *kesin hüküm giyme nedeniyle milletvekilliğinin sona ermesi* hali, daha derin incelenmesi gereken bir konu özelliği göstermektedir. Bu bağlamda seçilmeye engel bir suçtan kesin hüküm giyme halleri, yeni ve eski TCK ile de karşılaştırmalı olarak bu çalışma çerçevesinde etraflıca ele alınacaktır. Zira yeni ceza sistemimiz birçok konuda

---

* Melikşah Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi. cengizgul2002@yahoo.com

** Şarkışla Asliye Ceza Mahkemesi Hâkimi.

1 Onar, milletvekilliğinin yasama dönemi sürerken, herhangi bir nedenden dolayı ister kendiliğinden, ister meclis kararıyla sona ermesini milletvekilliğinin düşmesi olarak nitelendirmiştir. Erdal ONAR, “1982 Anayasasında Milletvekilliğinin Düşmesi”, Anayasa Yargısı, s. 14, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 1997, s. 388. Ayrıca bkz. Kemal GÖZLER, Türk Anayasa Hukukuna Giriş, 2. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa, 2008, s. 214.

yeni kurumlar getirmiş olmakla birlikte, bu kurumların seçilmeye engel bir suçtan dolayı milletvekilliğinin düşmesi konusuna etkisi ise, öncelikle incelenmesi gereken önemli bir meseledir. Bunlardan birkaçı olarak TCK'da tecilin bir infaz rejimi olarak öngörülmesi, tüm suçlar için getirilen TCK m. 53'teki hak yoksunluklarının durumu, CMK m. 231'de yer alan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu gibi meseleler bu çalışma kapsamında etraflıca incelenecektir.

2. Milletvekili Seçilmeye Engel Bir Suçtan Kesin Hüküm Giyme

1982 Anayasası m. 84/2'de, "milletvekilliğinin kesin hüküm giyme... halinde düşmesi, bu husustaki mahkeme kararının Genel Kurula bildirilmesiyle olur" hükmüne yer verilmiştir. 1982 Anayasası'nın 84. maddesinin 1995 değişikliği sonrasında Anayasaya giren bu kural ile, kesin hüküm giyme durumunda Meclis Genel Kurul kararına gerek olmadan milletvekilliğinin sona ermesi yerinde bir uygulama olmuştur.²

Görüldüğü üzere maddede sadece "kesin hüküm giyme" ibaresi geçmekte olup, ayrıca hangi tür kesin hükümlerin sona erme sebebi olacağı belirtilmemiştir. Oysa Anayasanın 84. maddesinin ilk halinde "Türkiye Büyük Millet Meclisine seçilmeye engel bir suçtan dolayı kesin hüküm giyen" ifadesi yer almaktaydı. Maddenin yeni halinde bu ibare geniş şekliyle geçerse bile, "kesin hüküm giyme" ibaresini, Anayasa'nın 76. maddesi ışığında yine "milletvekili seçilmeye engel suçtan kesin hüküm giyme" olarak anlamamız gerekmektedir.

a- Seçilmeye Engel Olan ve Milletvekilliğini Sona Erdiren Haller

1982 Anayasası'nın 76. maddesine bakıldığında, maddede; "*..taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis cezasına hüküm giymiş olanlar, zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, devlet sırlarını açığa vurma, terör eylemlerine katılma ve bu gibi eylemleri tahrik³ ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler*" denmektedir.

Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere, anayasa koyucu milletvekili seçilmeye engel hüküm giyme hallerini iki grupta düzenlemiştir. Birinci grupta, **hüküm olunan ceza**, ikinci grupta ise **suçun türü** dikkate alınmaktadır. Birinci grupta yer alan taksirli suçlar hariç toplam 1 yıl veya daha fazla hapis cezası ile, süresi ne olursa olsun ağır hapis cezası millet vekili seçilmeye engel iken, ikinci grupta, maddede tek tek sayılan suçlardan süresi ne olursa olsun, hüküm giymek de seçilmeye engel olacaktır⁴. Dolayısıyla açıklanan iki gruptaki suçlardan belirtilen şekilde mahkûmiyet halinde milletvekilliği de düşecektir.

2 Ergun ÖZBUDUN, Türk Anayasa Hukuku, 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005, s. 281.

3 Maddenin önceki halinde geçen "ideolojik ve anarşik eylemlere katılma" ibaresi, 27.12.2002 tarihinde 4771 sayılı Kanun ile "terör eylemlerine katılma" olarak değiştirilmiş ve 31.12.2002 gün ve 24984 mükerrer (3) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak aynı gün yürürlüğe girmiştir.

4 ONAR, s. 414.

Hemen belirtmek gerekir ki, yeni ceza sistemimizde “ağır hapis” türünde bir yaptırım kalmamıştır. Zira 5237 sayılı TCK m. 45 cezaları hapis ve adli para cezası olarak ikiye ayırmış, 46. maddesinde ise hapis cezalarını, ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve sürekli hapis cezası olarak üç grupta toplamıştır. Diğer taraftan 5252 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanun’un m. 6/1’e göre, kanunlarda öngörülen “ağır hapis” cezaları “hapis cezasına” dönüştürülmüştür.

1 Haziran 2005 tarihinden sonra⁵ hukukumuzda “ağır hapis” diye bir yaptırım türü olmadığına göre, süre bakımından ölçüt olarak sadece, toplam 1 yıl veya daha fazla hapis cezasına mahkûmiyet dikkate alınacaktır. Bu durumda zaten 1 Haziran 2005 sonrası “ağır hapis” yaptırımı olmadığına göre, bu tarihten önce verilen ağır hapis cezaları da 5237 sayılı TCK m. 7/2 uyarınca lehe kanun uygulaması gereği hapis olarak kabul edilecektir. 1 Haziran 2005 tarihinden önce süresi ne olursa olsun ağır hapis cezasına mahkûmiyet halinde milletvekilliğinin düşmesi gerekeceği yönündeki görüşlerin⁶ de bir anlamı kalmayacaktır.

1982 Anayasası’nın 76. maddesi, seçilmeye engel olan suçları süresi bakımından ve nitelikleri bakımından seçilmeye engel olarak düzenlemiş olmakla birlikte ayrıntıya girmemiştir. Bu konuda 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu’nun 11. maddesinde Anayasa’ya göre daha ayrıntılı düzenlemeler mevcuttur. Bu maddeye göre; “taksirli suçlar hariç, toplam bir yıl veya daha fazla hapis veya süresi ne olursa olsun ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar,

f) Affa uğramış olsalar bile;

1. Basit ve nitelikli zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlak kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları, resmi ihale ve alımlara fesat karıştırma veya devlet sırlarını açığa vurma suçlarından biriyle mahkum olanlar,
2. Türk Ceza Kanunu’nun ikinci kitabının, birinci babında yazılı suçlardan veya bu suçların işlenmesini aleni olarak tahrik etme suçundan mahkum olanlar,
3. Terör eylemlerinden mahkum olanlar.
4. Türk Ceza Kanunu’nun 536. maddesinin 1, 2. ve 3. fıkralarında yazılı eylemlerle, aynı Kanun’un 537. maddesinin 1, 3, 4. ve 5. fıkralarında yazılı eylemleri siyasi ve ideolojik amaçlarla işlemekten mahkum olanlar” milletvekili seçilemeyeceklerdir.

2839 sayılı Kanun’un 11. maddesi, süre kategorisindeki suçlar bakımından Anayasa’nın 76. maddesi ile paralel bir düzenleme getirmiş, sadece ağır hapis

5 5237 sayılı TCK’nın 31.05.2005 tarih ve 5328 sayılı Kanun ile değişik m. 344/1’in (c) bendine göre, 5237 sayılı TCK’nın 181, 182 ve 184. maddeleri hariç, diğer hükümleri 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. (R.G. 31.03.2005 Sayı:25772 (Mükerrer).

6 ONAR, s. 414.

konusunu açarak “süresi ne olursa olsun”, demek suretiyle 1 yıldan az dahi olsa ağır hapis cezasına mahkûmiyeti engel olarak belirlemiştir. Niteliği bakımından seçilmeye engel suçlar bakımından Kanun’un 11. maddesi suç tiplerini netleştirmiştir.

2839 sayılı Kanun’un 11. maddesinde en son değişikliğin 02.01.2003 tarihinde⁷ yapıldığı dikkate alındığında, maddede geçen “Türk Ceza Kanunu” ibaresinin 765 sayılı Eski Türk Ceza Kanunu olarak anlamak durumundayız. 765 sayılı TCK 5252 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun’un 12. maddesinin 1. fıkrasının b bendi uyarınca 1 Haziran 2005 tarihi itibarıyla yürürlükte olmadığına göre, yine 5252 sayılı Kanun’un “yollamalar” başlıklı 3. maddesine bakacağız. 5252 sayılı Yürürlük Kanunu’nun m. 3/1’in “*mevzuatta, yürürlükten kaldırılan Türk Ceza Kanunu’na yapılan yollamalar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelere yapılmış sayılır*” denilmektedir. Maddenin 2. fıkrasında ise “*mevzuatta, yürürlükten kaldırılmış Türk Ceza Kanununun kitap, bab ve fasıllarına yapılmış olan yollamalar, o kitap, bab ve fasıl içinde yer almış hükümlerin karşılığını oluşturan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun maddelerine yapılmış sayılır*” hükmüne yer verilmiştir.

Bu açıklamalar doğrultusunda 2839 sayılı Kanun’un 11. maddesine bakıldığında;

a) 11. maddenin f bendinin 1 numaralı alt bendinde yazılı suçlardan kaçakçılık suçu dışındakilerin 5237 sayılı TCK’da yer aldığı, kaçakçılık suçunun ise 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’nda yaptırım altına alındığından;

b) 11. maddenin f bendinin 2 numaralı alt bendinde yazılı olan 765 Sayılı TCK’nın 2. kitabının 1. babında geçen “Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümler” in (8 md 125-173 arası) 5237 sayılı TCK’nın 2. kitabının, 4. kısmının 4, 5, 6, 7 ve 8. bölümlerinde düzenlenmiş olduğu (md 302-343) anlaşılmaktadır.

c) 11. maddenin f bendinin 3. numaralı alt bendinde geçen terör eylemlerinden mahkum olanlar ibaresini, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında, bu Kanun gereğince alınan mahkumiyetler olarak anlamak gerekecektir.

d) 11. maddenin f bendinin 4 numaralı alt bendinde düzenlenen suçlar ise, seçilmeye engel suçlar içerisinde ki “*kabahat*” niteliğindeki suçlar olup, bu suçların karşılığı olarak 5237 sayılı TCK’da her hangi bir yaptırım öngörülmemiştir. Dolayısıyla bu eylemler suç olmaktan çıkarıldığı için bu bentteki eylemlerden dolayı bir mahkûmiyet söz konusu olmayacağından, bu eylemler bir düşme sebebi de olmayacaktır. Her ne kadar 765 sayılı TCK’nın 536. ve 537. maddesinde sayılan eylemler, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun 42. maddesinde idari para cezası olarak yaptırıma tabi tutulmuş ise de; 2839 sayılı Kanun’un 11. maddesinde “mahkum olma” şartı arandığından, idari para cezası ise, ceza hukuku anlamında bir “mahkumiyet” sayılamayacağından, 2839 sayılı

7 4778 sayılı Kanun, R.G. 11.01.2003, Sayı: 24990.

Kanun'un 11. maddesinin f bendinin 3 numaralı alt bendinin, 5237 sayılı TCK ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 42. maddesi karşısında uygulama alanı kalmamıştır diyebiliriz.

Bu açıklamalar ışığında, 5237 sayılı TCK kapsamında 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 11. maddesinin değiştirilerek çelişkili durumların giderilmesi ve konusu kalmayan bentlerin kaldırılmasının yararlı olacağı kanaatindeyiz.

Milletvekili seçilmeye engel suçlar nedeniyle önemli gördüğümüz noktaları ayrı başlıklar halinde incelemeye geçmeden önce Anayasa'nın 76. maddesi ile 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 11. maddesinde geçen "*affa uğramış olsalar bile*" ibaresinin kapsamının ne olduğuna da değinmek gerekir.

2839 sayılı Kanun'un 11. maddesinin yazımındaki özellik nazara alındığında, aslında "*affa uğramış olsalar bile*" ibaresinin kendisinden noktalı virgül sonrasında gelen suçları kapsadığı bizce tereddütsüz kabul edilecek bir husus ise, bazı yazarlar bu kavramın kendisinden önce gelen "*1 yıldan fazla ağır hapis cezası*"⁸ bazıları ise; "*bir yıl veya daha fazla hapis ve ağır hapis*" cezasını kapsadığını ve bu cezalara çarptırılanların milletvekili seçilemeyeceğini belirtmişlerdir.⁹ Ancak bizim de katıldığımız görüşe göre, maddede geçen "*affa uğramış olsalar bile*", ibaresi Anayasa'nın 76 ve 2839 sayılı Kanun'un 11. maddesinde ismen sayılan "*zimmet, ihtilas, irtikap...*" diye devam eden suçlar bakımından geçerli olup, 1 yıl veya daha fazla hapis veya ağır hapis suçlarından mahkum olup, aftan yararlanarak tahliye olanlar açısından geçerli değildir¹⁰.

Son olarak değinmek gerekir ki, kural olarak milletvekilliğinin hükümlülük nedeniyle düşürülebilmesi için öncelikle o üyenin dokunulmazlığının kaldırılmış olması gerekecektir. Zira dokunulmazlığı kaldırılmayan milletvekilinin, istisnalar hariç yargılanması söz konusu olmayacaktır¹¹. Bu durum 1982 Anayasası m. 83/2 uyarınca dokunulmazlığın kaldırılması ile mümkün olabilecektir. Ancak unutulmamalıdır ki, 83/2'ye göre, *ağır cezayı gerektiren suçüstü halinde veya milletvekili seçilmeden önce soruşturmasına başlanılmış olması şartıyla Anayasa'nın 14. maddesinde belirtilen fiillerden birinin işlenmesi durumunda,*

8 Zafer GÖREN, "Sabah Gazetesi, 24.11.1999" <http://arsiv.sabah.com.tr/1999/11/24/po3.html> erişim tarihi: 18.12.2009.

9 İbrahim KABOĞLU, Sabah Gazetesi, 24.11.1999.

10 Kayıhan İÇEL, "Anayasa Hükümleri ve Yüksek Mahkemelerin Kararları Çerçevesinde Af, Şartla Salıvermeye Ertelemeye İlişkin Hükümlerin Hukuksal Niteliği ile Bu Hükümlerin Anayasaya Uygunluğu Sorunu" Anayasa Yargısı, Cilt:18. Yıl: 2001, s. 214-2415. Faruk BİLİR, Türkiye'de Milletvekilliği ve Milletvekilliğinin Sona Ermesi, Nobel Yayınları, Ankara, 2001, s. 42. ONAR, s. 426. Faruk TURHAN, "Anayasa ve Milletvekili Seçimi Kanununa Göre Seçilmeye Engel suç ve Cezaların yeni Ceza Mevzuatı Açısından değerlendirilmesi", Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XI, s. 1-2, Yıl: 2007, s. 70.

11 Fahri BAKIRCI, TBMM'nin Çalışma Yöntemi, İmge Kitabevi, Ankara, 2000, s. 238; ONAR, s. 414.

dokunulmazlık kaldırılmadan da milletvekili hakkında yargılama yapılması ve hüküm verilmesi mümkündür.

Genel hatları ile milletvekili seçilmeye engel olup, aynı zamanda milletvekilliğin düşmesi sonucunu doğuran suçları incelemeye çalıştık Şimdi ise ayrı başlıklar altında önemli görülen bazı konuları incelenecektir.

b- Toplam Bir Yıl veya Daha Fazla Hapis Cezasının Anlamı

1982 Anayasası m. 76 ile 2839 sayılı Kanun'un 11. maddesinde toplam bir yıl veya daha fazla hapis cezasından bahsedildiğine göre, bu cezanın bir defada verilmesi gerekmeyecektir. Kişi aleyhine farklı suçlardan farklı tarihlerde verilen hapis cezalarının süresi bir yıl veya daha fazla ise yine o kişinin milletvekilliği düşürülebilecektir¹². Aynı ilamda farklı suçlar için verilen hapis cezaları müstakil birer suçtan verilmekle birlikte toplamı bir yıl veya daha fazla ise yine düşme sebebi olacaktır. Bu durumun uygulamada adaletsizliğe yol açtığı haklı olarak ileri sürülmüş ve maddedeki "toplama" ibaresinin çıkartılması gerektiği savunulmuştur. Aynı görüşe göre 11 kez ayrı suç işleyip her suçundan 1'er ay hapis cezası alan kişinin milletvekilliği düşmeyecek, ancak işlediği 2 suçtan 7 ve 5 ay hapis cezası olan kişinin ise milletvekilliğinin düşeceği belirtilmiştir.¹³ Anayasa'da ve 2839 sayılı Kanun'un 11. maddesinde geçen "toplama" sözcüğünün kaldırılması yerinde olacaktır.

c- Hükmolunan Hapis Cezasının Para Cezasına veya Başka Bir Tedbire Çevrilmiş Olması

765 sayılı TCK döneminde, 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun'unun 7.12.1988 tarih ve 3506 sayılı Kanun ile değişik 4. maddesi, ağır hapis cezalarının para cezalarına çevrilmeyeceğini öngördüğünden, uygulamada sadece hapis cezaları yönünden bir sorun düşünülebilir. Aslen burada tek bir eylem için verilen 1 yıl hapis cezası ve başka başka suçlardan verilip toplam bir yılı bulan ve ayrı ayrı para veya tedbire çevrilen kısa süreli hapis cezaları tartışma konusu olabilir. Zira 647 sayılı Kanun'un 4. maddesine göre, 1 yıl ve daha az süreli hapis cezaları paraya veya tedbire çevrilebilecektir.

Aslen çözüm de 647 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 4. fıkrasındadır. Bu fıkraya göre; "uygulamada asıl mahkûmiyet bu madde hükümlerine göre çevrilen para cezası veya tedbirdir" O halde hapis cezası paraya çevrildiğinde madde gereği asıl mahkûmiyet para cezası olacağından ve hapis cezasına mahkûmiyet bulunmadığından, paraya veya tedbire çevrilen hapis cezası milletvekilliğini düşürmeyecektir. Fakat bu durum herhangi bir suçtan dolayı verilmiş ve para cezasına çevrilmiş hapis cezaları içindir. Yoksa Anayasa'nın 76. maddesinde ismen sayılan seçilmeye engel suçlardan biriyle hüküm giymek milletvekilliğinin düşmesi için yeterlidir¹⁴. Yüksek Seçim Kurulu da bu konuda aynı yönde

12 BİLİR, s. 48; ONAR, s. 415.

13 ONAR, s. 415.

14 ONAR, s. 423.

kararlar vermiş, Anayasa'da ismen sayılan suçların paraya çevrilmiş olsa bile seçilme engeli oluşturduğuna hükmetmiştir¹⁵.

5237 sayılı TCK para veya tedbire çevirme kurumunu 50. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre;

“1) Kısa süreli hapis cezası, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre;

- a) Adlî para cezasına,
- b) Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesine,
- c) En az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeye,
- d) Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya,
- e) Sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmaya,
- f) Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya çevrilebilir.

2) Suç tanımında hapis cezası ile adlî para cezasının seçenек olarak öngörüldüğü hallerde, hapis cezasına hükmedilmişse; bu ceza artık adlî para cezasına çevrilmez.

3) Daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşuluyla, mahkûm olunan otuz gün ve daha az süreli hapis cezası ile fiili işlediği tarihte on sekiz yaşını doldurmamış veya altmış beş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, birinci fıkrada yazılı seçenек yaptırımlardan birine çevrilir.

4) Taksirli suçlardan dolayı hükmolunan hapis cezası uzun süreli de olsa, bu ceza diğer koşulların varlığı halinde, birinci fıkranın (a) bendine göre adlî para cezasına çevrilebilir. Ancak bu hüküm bilinçli taksir halinde uygulanmaz.

5) Uygulamada asıl mahkûmiyet, bu madde hükümlerine göre çevrilen adlî para cezası veya tedbirdir.

6) Hüküm kesinleştikten sonra Cumhuriyet savcılığınca yapılan tebligata rağmen otuz gün içinde seçenек tedbirin gereklerinin yerine getirilmesine başlanmaması veya başlanıp da devam edilmemesi halinde, hükmü veren mahkeme

---

15 YSK. Karar No: 1751 Karar Tarihi: 05.06.1999, www.ysk.gov.tr/ysk/1keKararlari/1999/Kararlar/1999-1751-karar.htm, Erişim Tarihi: 18.12.2009.

kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verir ve bu karar derhal infaz edilir. Bu durumda beşinci fıkra hükmü uygulanmaz.

7) Hükmedilen seçenek tedbirin hükümlünün elinde olmayan nedenlerle yerine getirilememesi durumunda hükmü veren mahkemece tedbir değiştirilir.”

Maddede geçen kısa süreli hapis cezasının tanımı ise, 5237 sayılı TCK'nın 49. maddesinin 2. fıkrasında “1 yıl veya daha az süreli hapis cezası” olarak yapılmıştır. 50. maddenin 5. fıkrası 647 sayılı Kanun'un 4. maddesine benzer bir hüküm ile “uygulamada asıl mahkûmiyet, bu madde hükümlerine göre çevrilen adli para cezası veya tedbirdir” hükmünü getirmiştir. O halde 5237 sayılı Kanun'un 50. maddesi uyarınca kasten işlenen bir suçtan dolayı hükmolunan 1 yıl veya daha az süreli hapis cezaları, adli para cezasına veya maddede sayılan bir tedbire çevrilebilecektir.

Kısa süreli hapis cezası yerine, seçenek yaptırımlardan birine hükmetme, mahkemenin takdirinde olan bir husustur. Hakim bu konuda iki hususu takdir edecektir. Birincisi, hapis cezası yerine seçenek yaptırıma hükmedip hükmetmeme, ikincisi ise, adli para cezasına mı yoksa güvenlik tedbirine mi hükmedeceğine ilişkindir¹⁶. Ancak 50/3'teki durumlar için hakimın takdiri sadece adli para cezası ve güvenlik tedbirlerinden birine çevirme konusunda olacaktır. Zira madde anlatımında bu durumlar için seçenek yaptırıma çevirme zorunluluğu vardır.

Suç tanımında hapis cezası ile adli para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü hallerde, hapis cezası tercih edilip ona hükmedilmişse bu ceza artık adli para cezasına çevrilemeyecektir. Ancak adli para cezası dışındaki seçenek yaptırımlara çevirmeye yasal bir engel bulunmamaktadır.

50. maddenin 5. fıkrası 647 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 4. fıkrasına paralel bir düzenleme ile “uygulamada asıl mahkûmiyet, bu madde hükümlerine göre çevrilen adli para cezası veya tedbirdir” hükmünü getirmiştir. Dolayısıyla eğer kısa süreli bir hapis cezası m. 50 gereğince adli para cezasına veya tedbirine çevrilmişse kişi hakkında hapis cezasına bağlı hukuki sonuçlar doğmayacaktır. Ancak, hapis cezası yerine hükmolunan güvenlik tedbirinin gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, TCK m. 50/6 uyarınca hükmü veren mahkemece hapis cezasının kısmen veya tamamen infazına karar verilecek ve bu karar derhal uygulanacaktır. Böyle bir durumda aynı fıkranın son cümlesi gereğince, m. 50/5 uygulanmayacaktır. Yani artık sanki hapis cezası infaz edilmiş gibi sayılacak ve hukuki sonuçlar bakımından hapis cezası dikkate alınacaktır¹⁷.

Eğer bir milletvekili hakkında tek seferde verilen veya ayrı ayrı verilen toplam 1 yıl veya daha fazla hapis cezası, para cezası dışında bir tedbire çevrilmiş (örneğin belli etkinlikleri yapmaktan men) ancak ilgili milletvekili tarafından

16 İzzet ÖZGENÇ, Türk Ceza Hukuku (Genel Hükümler), Seçkin Yayınları, Ankara, 2008, s. 593.

17 ÖZGENÇ, s. 595.

tedbirin gerekleri yerine getirilmemişse mahkemece tedbire çevrilen hapis cezasının TCK m. 50/6 uyarınca infazına karar verilecek, bu durumda kişi hapis cezasının hukuki sonuçlarına maruz kalacağından milletvekilliğinin de düşmesi gerekecektir.

Buna karşılık kısa süreli hapis cezası yerine hükmolunan adli para cezasının infazına ilişkin gereklerin yerine getirilmemesi halinde, TCK m. 50/6'da, 26.02.2008 tarihli 5739 sayılı Kanunla¹⁸ yapılan değişiklik nedeniyle artık kısa süreli hapis cezasının infazına karar verilmeyecektir. Bunun yerine 5275 sayılı İnfaz Kanunu'nun 106. maddesine göre hükümlü hakkında tazyik hapsi uygulanacaktır. Yani böyle bir durumda aslolan halen TCK m. 50/5 uyarınca para cezası olduğundan, toplam 1 yıl veya daha fazla hapis cezası para cezasına çevrilmiş ise, bu yüzden ilgili kişi milletvekili ise milletvekilliği düşmeyecektir.

Burada anlatmış olduğumuz kısa süreli haptisten çevrilip toplam 1 yıl veya daha fazla olsa bile milletvekilliğini düşürmeyen para cezası veya güvenlik tedbiri, normal suçlar içindir. Anayasa'nın 76. maddesinde ve 2839 sayılı Kanun'un 11. maddesinde ismen sayılan suçlar paraya veya güvenlik tedbirine çevrilmiş olsalar dahi milletvekilliğinin düşmesine neden olacaklardır. Zira bu suçlar bakımından süre gözetilmeksizin mahkum olma durumu milletvekilliğini düşürmeye yeterlidir¹⁹.

d- Hükmolunan Cezanın Ertelenmiş Olması

Erteleme müessesesi 765 sayılı TCK döneminde, 647 sayılı Kanun'un 6. maddesinde düzenlenmiş idi. Erteleme tanımlanmış; "... İşlediği suçtan dolayı mahkum edilen suçluya ait cezanın infazının belirli bir süre ile geri bırakılması ve suçlu bu süre içinde yeniden bir suç işlemediği takdirde suçun ya işlenmemiş veya hükümlülüğün gerçekleşmemiş ya da cezanın çekilmiş sayılmasıdır" şeklinde yapılmıştır²⁰.

Eski deyimini ile tecil müessesesi, 765 sayılı TCK'nın 89-95 maddeleri ile hukukumuzda girmişken, daha sonraları 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun 7.12.1988 tarih ve 3506 sayılı Kanunla değiştirilmiş olan 6. maddesi uyarınca sınırları daha da genişletilerek uygulanmıştır²¹. 647 sayılı Kanun'un 6. maddesinde; "adliye mahkemelerince para cezasından başka bir ceza ile mahkum olmayan kimse, işlediği bir suçtan dolayı ağır veya hafif para veya 1 yıla kadar (1 yıl dahil) ağır hapis veya iki yıla kadar (iki yıl dahil) hapis veya hafif hapis cezalarından biriyle mahkum olur ve geçmişteki hali suç işleme konusundaki eğilimine göre cezanın ertelenmesi, ileride suç işlemekten çekinmesine

18 Resmi Gazete, 1 Mart 2008, s. 26803.

19 Faruk TURHAN, "Anayasa ve Milletvekili Seçimi Kanununa Göre Seçilmeye Engel Suç ve Cezaların Yeni Ceza Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi", Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: XI, S: 1-2, Yıl: 2007, s. 69.

20 Sulhi DÖNMEZER/Sahir ERMAN, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım-Cilt: III, Beta Yayınları, İstanbul, 1997, s. 11.

21 ONAR, s. 423.

sebeplere olacağı hakkında mahkemece kanaat edinilirse, bu cezanın ertelenmesine hükmolunabilir” denilmektedir.

Ertelemenin sonuçları anlamında 765 sayılı TCK’nun 95. maddesinde ise;

“I. Kabahat ile mahkum olan kimse, hüküm tarihinden itibaren bir sene içinde bir cürümden veya evvelki hükmün verildiği asliye mahkemesinin kazası dairesinde diğer bir kabahatten dolayı aynı cinsten veya daha ağır cezaya,

II. Cürüm ile mahkum olan kimse, hüküm tarihinden itibaren beş sene içinde işlediği diğer bir cürümden dolayı evvelce verilen ceza cinsinden bir cezaya yahut hapis veya ağır hapis cezasına mahkum olmazsa, cezası tecil edilmiş olan mahkumiyeti esasen vaki olmamış sayılır. Aksi takdirde her iki ceza ayrı ayrı tenfiz olunur” hükmü yer almaktadır. Konumuz gereği milletvekili seçilmeye engel olup, bu anlamda düşme sebebi olan mahkûmiyetler “hapis” veya “ağır hapis” cezaları olduğundan, bu cezalar ise cürümlerden dolayı verilebildiğinden hafif hapis cezaları ile hafif para cezalarının bir önemi yoktur.

Ertelemenin hükümlülüğe ve suçluya ilişkin şartları bulunmaktadır. Hükümlülüğe ilişkin şartlar, cürümler bakımından ağır para cezasına, iki yıl kadar hapse veya 1 yıla kadar ağır hapse mahkum olmaktır. Suçluya ilişkin şartlar ise, objektif ve sübjektif olarak ikiye ayrılmış, objektif şart failin daha önce adliye mahkemeleri tarafından para cezasından başka bir ceza ile kesin olarak mahkum edilmemiş olması, sübjektif şart ise, suçlunun geçmişteki haline göre erteleme durumunda ileride suç işlemeyeceği konusunda mahkemece kanaat getirilmesidir.²²

Objektif şartın varlığını kabulü için, önceden mahkum olunan para cezası dışındaki mahkumiyetin kesinleşmesi gerekir. Ayrıca infaz edilmesi şart değildir.²³ Önceki mahkûmiyet kesinleşmemiş ise hapis veya ağır hapis türünde olsa bile sonraki suçun ertelenmesine engel teşkil etmez.

Kanuni düzenlemeler ve yukarıdaki açıklamalar ışığında, toplam 1 yıldan fazla hapis veya ağır hapse mahkum edilmiş milletvekilinin milletvekilliği düşecek midir? Milletvekili seçilme yeterliliği ile ilgili benzer düzenlemeler içeren 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48. maddesinde geçen memuriyet engeli olan suçlar ile ilgili olarak Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu’nun verdiği bir kararda;²⁴ “ertelenmiş bulunan bir mahkûmiyet hükmü nedeniyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48/A-5 ve 98/b maddeleri uyarınca memuriyet görevine son verilemeyeceğine” karar verdiğini görmekteyiz. Danıştay bu kararında erteleme nedeniyle hükmedilen deneme süresinin niteliğine dikkat çekerek, belirli bir süre sonra yok kabul edilecek bir mahkûmiyetin memuriyet engeli olmasını kamu yararına uygun görmemiştir.

22 DÖNMEZER/ERMAN, s. 20-40.

23 Ayhan ÖNDER, Ceza Hukukunda Tecil ve Benzeri Müesseseler, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1963, s. 129

24 Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu Kararı; Esas: 1990/2. Karar: 1990/2 Karar Tarihi: 15.11.1990 R.G: 25.01.1991 Sayı: 20766, s. 25 vd.

Doktrinde de Danıştay'ın bu kararı isabetli bulunmuş, tecil durumunda TCK m. 95'e göre, "mahkûmiyeti esasen vaki olmamış" sayılan kişinin, cezasının infazının mümkün olmadığı gibi, bu mahkûmiyetin kanuni neticesi olan belli haklardan yoksunluk durumunda tecil süresince ve bundan sonra da etkili olmaması gerekir denilmiştir²⁵.

Bu içtihattan yola çıkılarak, kıyasen milletvekilleri için de tecil edilen toplam 1 yıl veya daha fazla hapis cezası veya ağır hapis cezasının milletvekilliğini düşürmemesi gerektiği söylenmiştir. Çünkü tecil ile bu tür mahkûmiyetlerin varlığını şarta bağlamış, başka bir ifadeyle askıya almıştır. Böyle bir mahkûmiyetin diğer hukuk dallarında sonuç doğurması mümkün değildir²⁶.

Ertelenen mahkûmiyetin, Anayasa'nın 76. maddesinde ismen sayılan suçlara ilişkin olması durumunda, yine milletvekilliğinin düşmeyeceğini söylemek, "erteleme" müessesenin yukarıda sayılan özelliğinin bir sonucudur²⁷. Her ne kadar maddede "afı uğramış olsalar bile" ibaresi geçmekte ise de, af ile erteleme birbirinden farklı kurumlardır. Ertelemede aslolan fail, af da ise cezadır Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu'nun anılan kararında da, af ile erteleminin niteliklerinden yola çıkılarak ismen sayılan suçlara mahkûmiyet halinde dahi, eğer ceza tecil edilmişse memuriyete engel teşkil etmeyeceği belirlenmiştir. Yüksek Seçim Kurulu da 1991 yılında verdiği bir kararında hırsızlık suçundan verilip ertelenen bir ceza nedeniyle, TCK m. 95/II'deki sürenin geçmesi sonucu esasen vaki olmamış sayılacağını baz alarak bu cezayı seçilmeye engel saymamıştır²⁸.

Dikkat edilirse YSK burada tecil edilen cezanın TCK m. 95/II'de öngörülen süre içerisinde tecilin düşürülmeden geçirilmesi durumunu seçilme engeli görmemiştir. Ancak deneme süresi içerisinde henüz mahkûmiyet devam ettiğinden, Anayasa'nın 76. maddesinde de sayılan suçlardan dolayı deneme süreci iyi halli olarak geçirilmeden seçilme yeterliliğinin varlığının düşünülmemeyeceğini belirtmiştir²⁹.

Sonuç olarak 765 sayılı TCK ve 647 sayılı Kanun'un 6.maddesinin yürürlükte olduğu dönemde tecil halinde deneme süresi sonunda ceza vaki olmamış sayılacağından hangi suçtan olursa olsun tecil edilmiş cezanın milletvekilliğini düşürmesi gerektiğini düşünmek doğru olur. Yüksek Seçim Kurulu'nun yaptığı

25 Nevzat TOROSLU, "Ertelenmiş Mahkûmiyetin Memuriyete Etkisi", Prof. Dr. Jale G. Akipek'e Armağan, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Konya, 1991, s. 95.

26 TOROSLU, s. 95.

27 ONAR, s. 427; BİLİR, s. 56.

28 YSK Kararı, K.1999/1813 Karar Tarihi: 12.06.1999.

<http://www.ysk.gov.tr/ysk/ilkekararlari/1999/kararlar/1999-1813-karar.htm> Erişim Tarihi: 19.12.2009.

29 YSK Kararı, K.1999/2488. Karar Tarihi: 25.12.1999.

<http://www.ysk.gov.tr/pysk/ilkekararlari/1999/kararlar/1999-2488-karar.htm> Erişim Tarihi: 19.12.2009.

gibi “deneme süresinin bitip bitmediğine” bakarak bir ayırım yapmak kendi içerisinde çelişkili bir yaklaşım olur. Zira deneme süresi içindeki kişiyi, peşinen bu süreçte suç işleyecek kişi olarak kabullenmek durumu bu görüşün olağan sonucudur. Onar’ın belirttiği gibi ismen sayılan suçların tecili halinde milletvekilliğinin düşüp düşmeyeceğinin, konunun önemine binaen 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu’nun ilgili maddesine bir fıkra ile eklenmesi doğru bir yaklaşım olacaktır³⁰.

5237 sayılı TCK döneminde “erteleme” kurumunun ve sonuçlarının 765 sayılı TCK döneminden çok farklı olduğunu görmekteyiz. Ertelemeyi düzenleyen TCK’nın 51. maddesi şu şekildedir:

“1) İşlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış veya altmış beş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Ancak, erteleme kararının verilebilmesi için kişinin;

- a) Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması,
- b) Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması gerekir.

2) Cezanın ertelenmesi, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşuluyla bağlı tutulabilir. Bu durumda, koşul gerçekleşinceye kadar cezanın infaz kurumunda çektirilmesine devam edilir. Koşulun yerine getirilmesi halinde, hakim kararıyla hükümlü infaz kurumundan derhal salıverilir.

3) Cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir yıldan az, üç yıldan fazla olmak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Bu sürenin alt sınırı, mahkûm olunan ceza süresinden az olamaz.

4) Denetim süresi içinde;

- a) Bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesine,
- b) Bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,
- c) On sekiz yaşından küçük olan hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine mahkemece karar verilebilir.

5) Mahkeme, denetim süresi içinde hükümlüye rehberlik edecek bir uzman kişiyi görevlendirebilir. Bu kişi, kötü alışkanlıklardan kurtulmasını ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur; eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek

30 ONAR, s. 427.

istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hakime verir.

6) Mahkeme, hükümlünün kişiliğini ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak, denetim süresinin herhangi bir yükümlülük belirlemeden veya uzman kişi görevlendirmeden geçirilmesine de karar verebilir.

7) Hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklerle, hakim uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi halinde; ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine karar verilir.

8) Denetim süresi yükümlülüklerle uygun veya iyi halli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır.”

Maddeye göre erteleme, *cezanın türü ve miktarına, failin geçmişine ve ertelemeyle uyumuna* göre üç ayrı kategoride koşulların olduğu söylenebilir³¹. Buna göre hükümlünün ceza, hapis cezası ise ertelenebilecektir. Adli para cezaları ertelenemeyecektir. Hapis cezalarının ise yalnızca 2 yıl veya daha az süreli olanları ertelenebilecektir. Bu süre 18 yaşından küçükler ve 65 yaşından büyükler için 3 yıldır. Ceza maddesinde hapis ve adli para cezası beraber öngörülmüşse hapis cezası ertelenecek para cezası ise ertelenemeyecektir.

Yine cezanın ertelenebilmesi için daha önceden kasıtlı bir suçtan dolayı 3 aydan fazla hapis cezasına mahkum edilmemiş olması gerekecektir. Doğal olarak önceki mahkûmiyetin kesinleşmiş olması gerekecektir. Ayrıca failin suç işledikten sonra ve yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlığa göre tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması gerekir.

Bu şartların varlığı halinde mahkemece verilen hapis cezası ertelenebilecektir. Ancak mahkeme fail için verilen hapis cezası süresinden az olmamak üzere 1 yıl ile 3 yıl arasında bir denetim süresi belirleyecektir. Denetim süresinin başlangıcı hüküm tarihi değil, hükmün kesinleşme tarihi olmalıdır. Zira Yeni TCK’da erteleme bir infaz rejimi olarak düzenlenmiştir.³² Hakim denetim süresi içerisinde güvenlik tedbirine hükmedebileceği gibi, ayrıca fail için bir uzman da görevlendirebilecektir.

Konumuz açısından erteleme en önemli özelliği 5237 sayılı TCK m. 51/7 ve 8’de düzenlenmiştir. 7. fıkra, 765 sayılı TCK 95/II ile benzer bir düzenleme ile denetim süresini içerisinde kasıtlı bir suç işlenmesi veya yükümlülüklerle uymaması halinde cezanın kısmen veya tamamen çektirilmesine karar verileceğini öngörmektedir. Fakat 5237 sayılı Kanun’un 51. maddesinin 8. fıkrasına

31 ÖZGENÇ, s. 609-615.

32 Faruk TURHAN, “Yeni Türk Ceza Kanunu’na Göre Cezaların Ertelenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: X, Sayı: 3-4, Yıl: 2006, s. 40; Ömer KESKİNSOY “Hapis Cezalarının Ertelenmesi”, Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 2006/2, s.47.

göre “denetim süresi, yükümlülükler uygun ve iyi halli olarak geçirilse ceza infaz edilmiş sayılır.”

Yeni TCK’da erteleme bir infaz rejimi olarak öngörüldüğünden hapis cezasının ertelenmesine rağmen, bu cezaya bağlı hak yoksunlukları kişi açısından etkisini gösterecektir.³³ Ertelenen cezanın miktarı toplam 1 yıl veya daha fazla hapis cezası ise ve kasten işlenen bir suçtan dolayı verilmişse veya 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu’nun 11. maddesinde ismen sayılan suçlardan ise, deneme süresi sonucunda ceza infaz edilmiş sayılacağından, ertelenmiş olan bu ceza milletvekilliğinin de düşmesine neden olacaktır.

e- Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kurumu hukukumuzda ilk olarak 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun 23. maddesi ile 03.07.2005 tarihinde girmiştir.³⁴ Daha sonra önce 06.12.2006 tarihli 5560 sayılı Kanun³⁵ ve 23.01.2008 tarihli 5728 sayılı Kanunlarla³⁶ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 231. maddesine bu kurumla ilgili düzenlemeler eklenmiştir. 5728 sayılı Kanun’un 562. maddesi ile CMK 231. maddesinde yer alan hükümün açıklanmasının geri bırakılması müessesesinin uygulama alanı genişletilmiştir.

5271 sayılı CMK m. 231/5’te, “sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonucunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise; mahkemece hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmamasını ifade eder” denildikten sonra, maddenin 6.fıkrası hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının şartlarını düzenlemektedir. Maddenin bütününden hareketle bu şartları 4 grup altında toplayabiliriz.

1) Sanık hakkında 2 yıl veya daha az süreli hapis cezasına veya adli para cezasına hükmedilmiş olması gerekir.

2) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkum edilmemiş olması gerekir. Önceki mahkûmiyet kasıtlı bir suçtan değil teksirli bir suçtan dolayı ise bir engel oluşturmayacaktır. Özgünç, önceki mahkûmiyetin sadece kasıtlı suçtan dolayı hapis veya adli para cezası olması durumunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemeyeceğini, daha önce işlenen suçtan dolayı güvenlik tedbirine hükmedilmiş ise bunun bir engel olmaması gerektiğini ileri sürmektedir.³⁷ Ancak maddenin yazımından anlaşılacağı üzere kasıtlı suçtan türüne bakılmaksızın mahkûmiyet almak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına en-

33 ÖZGENÇ, s. 622; KESKİNSOY, s. 51.

34 5395 sayılı Kanun, Resmi Gazete: 15.07.2005 Sayı: 25876.

35 Resmi Gazete: 19.12.2006, Sayı: 26381.

36 Resmi Gazete: 08.02.2008, Sayı: 26781.

37 ÖZGENÇ, s. 584.

gel olduğuna göre kanaatimizce güvenlik tedbirlerine hükmedilmesi durumunda da aynı engel söz konusu olmalıdır.

3) Sanığın kişilik özelliklerine göre ve duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak ileride suç işlemeyeceği konusunda kanaat edinilmesi gerekecektir.

4) Suç nedeniyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi gerekecektir.

Bu şartların varlığı halinde mahkeme önce bir mahkûmiyet hükmü kuracak, sonra da hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verebilecektir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması durumunda, dava derdest olmaya devam etmektedir. Sanık hakkında verilmiş, ancak kesinleşmemiş bir hüküm vardır. Kurulan bu hüküm sanık hakkında her hangi bir sonuç doğurmayacak, herhangi bir hak yoksunluğuna sebebiyet vermeyecektir³⁸.

Ceza Muhakemesi Kanunu m. 231/8'e göre, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi durumunda sanık 5 yıllık bir deneme süresine tabi tutulacaktır. Denetim süresi içerisinde kasten yeni bir suç işlemediği ve denetimli serbestlik tedbirine uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak davanın düşmesi kararı verilecektir (CMK m. 231/10). Aksi bir durumda ise mahkemece hüküm açıklanacaktır (CMK m. 231/11).

Eğer kasıtlı bir suçtan dolayı 1 yıl veya daha fazla hapis cezası alan veya 2839 sayılı Kanun'un 11. maddesinde ismen sayılan suçlardan mahkum olan kişi hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş ise, ortada kesinleşmiş bir mahkûmiyet olmadığından ve denetim süresinin iyi halli geçirilmesi halinde dava düşeceğinden, açıklanması geri bırakılan hükme konu cezalar milletvekilliğinin düşmesine sebep olmayacaktır.³⁹ Zira Anayasa'nın 84. maddesinde, kesinleşmiş mahkûmiyetten dolayı milletvekilliğinin düşürüleceği hüküm altına alınmıştır. Deneme süresi içerisinde suç işlenmesi veya hükümlülükler aykırı davranılması halinde ise, hüküm açıklanacağından artık normal mahkûmiyet hükmünün sonuçlarına göre durumu, daha önce anlatılan ölçütlere göre değerlendirmek gerekecektir.

f- 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 53. Maddesinin Uygulanması

5237 sayılı TCK m. 53, "*belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma*" başlığı altında hapis cezasına mahkûmiyet halinde bir takım hak yoksunlukları öngörmüş; mahkum olan kişinin hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar bu hakları kullanamayacağını 2. fıkrasında belirlemiştir. 53/5'te ise kısa süreli hapis cezası ertelenmiş kişiler açısından bu hak yoksunluklarının uygulanmayacağı hüküm altına alınmıştır. Yoksun bırakılan haklar arasında 1. fıkranın a bendinde TBMM üyeliğinden yoksun bırakılma, b bendinde ise "seçme ve se-

38 ÖZGENÇ, s. 588.

39 TURHAN, Anayasa, s. 61-62.

çilme ehliyetinden ve diğer siyasi hakları kullanmaktan yoksun bırakılma” da bulunmaktadır.

TCK m. 53/1’in a, b, c, d, e, bentlerinde sayılan bu hak yoksunluklarının uygulanması konusunda mahkemenin bir karar vermesine gerek yoktur. Kasten işlenen suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak kişi kendiliğinden bu hakları hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar kullanamayacaktır.⁴⁰

İlk bakışta yeni TCK sisteminde “sürekli hak yoksunluğunun” yer almadığı, herhangi bir suç ve süre sınırlaması olmaksızın hapis cezasına mahkûmiyetin sonucu olarak hapis cezasının infazının tamamlanmasından sonra kişinin bu hakları kullanmaya devam edeceği düşünülebilir. Ancak 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu’nun⁴¹ geçici 2. maddesi ile diğer kanunlardaki kasıtlı bir suçtan dolayı belirli süreyle hapis cezasına veya belli suçlardan dolayı bir cezaya mahkum olan kişilerin, bu mahrumiyetleri “affa uğramış olmasalar bile” belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılmasına ilişkin hükümler saklı tutulmuştur.⁴²

Bunlar arasında hiç şüphesiz Anayasa’nın 76. maddesinde ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu’nun 11. maddesinde sayılan suçlar da bulunmaktadır. Zira 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu’nun geçici 1. maddesinde münhasıran bu suçlar belirtilmiştir. Bu durumda TCK m. 53’ün, Anayasa m. 76 ve de Milletvekili Seçimi Kanunu’nun 11. maddesindeki suçlar bakımından da uygulanması gerektiğini söylemek mümkün değildir.⁴³ Eğer bir milletvekili, Milletvekili Seçimi Kanunu’nun 11. maddesinde belirtilen toplam 1 yıl veya daha fazla hapis cezasına veya maddede sayılan belli suçlardan dolayı herhangi bir cezaya mahkum olmuşsa milletvekilliği düşecektir.

TCK m. 53’ün konumuzu asıl ilgilendiren yönü ise iki ihtimalde, daha belirgin karşımıza çıkıyor. Bunlardan birincisi kişiye kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı verilen 1 yıl hapis cezasının ertelenmesi halidir. TCK m. 53/4 gereğince kısa süreli hapis cezası ertelendiğinde hak yoksunluklarına hükmedilmeyecektir. 5237 sayılı TCK m. 49/2 gereğince 1 yıl veya daha az süreli hapis cezası kısa süreli sayılır. Ancak toplam 1 yıl hapis cezası (tek seferde veya değişik zamanlarda verilse bile) Anayasanın 76 ve Milletvekili Seçimi Kanunu’nun 11. maddesi uyarınca seçilmeye engeldir. Bu durumda kasten işlenen bir suçtan 1 yıl hapis cezası alan kişinin milletvekilliği düşmeyecek midir? Turhan böyle bir durumda hak yoksunluklarının, bu anlamda seçme ve seçilme hakkından yoksunluk tedbirlerinin uygulanmayacağını belirtmiştir.⁴⁴ Bu görüşe, yukarıda an-

40 ÖZGENÇ, s. 670.

41 Resmi Gazete: 01.06.2005, Sayı: 25832.

42 ÖZGENÇ, s. 671.

43 Faruk TURHAN, “Yeni Türk Ceza Kanununa Göre Ceza Mahkûmiyetinin Sonucu Olarak Seçme ve Seçilme Hakkında Yoksunluk”, Yerel Siyaset, Yıl: 2 Sayı: 16, Nisan 2007. s. 56.

44 TURHAN, Anayasa, s. 76.

lattığımız gerekçelerle katılmak mümkün değildir. Zira TCK m. 53, Anayasa kuralını 76. maddede sayılan suçlar yüzünden kaldırmamaktadır. Eğer üstünlük Anayasa kuralına verilecekse bunun tüm hususlarda aynı etkide olması gerekir. Anayasa'nın 76. maddesi ve Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 11. maddesi toplam 1 yıl veya daha fazla hapis cezasını seçilme engeli ve bu anlamda düşme sebebi sayıyorsa, TCK m. 53'ün aksi düzenlemesi ancak bu suçlar ve cezalar dışında uygulanabilecektir.

İkinci ve bizce daha önemli bir sorun, Anayasa m. 76 ve Milletvekili Seçimi Kanunu m. 11'de seçilme engeli sayılmayan, 1 yıldan az hapis cezasına mahkum edilme durumudur. Zira kişi kasten işlenen bir suçtan dolayı 1 yıldan az bile olsa hapse mahkum olmuş ve cezası ertelenmemiş ise TCK m. 53'te sayılan haklardan, bu anlamda TBMM üyeliğinden ve seçme ve seçilme hakkından yoksun bırakılacaktır. Örneğin dokunulmazlığı kaldırılan milletvekili, kasten yaralama suçundan 10 ay hapis cezası aldığı anda TCK m. 53/1'in a ve b bentlerinde geçen TBMM üyeliği ve seçilme hakkından yoksun bırakıldığına göre, TBMM üyeliği düşecek midir? Aslıolan Anayasa hükmü olduğuna göre, TCK m. 53'teki hak yoksunluğu, Anayasa'ya aykırı olmadığı ölçüde uygulanabileceğinden⁴⁵ yola çıkarak, bu şekilde kısa süreli fakat 1 yıldan az (2839 sayılı Kanun'un 11. maddesinde ismen sayılan suçlar dışında) hapis cezasına mahkûmiyet halinde kişinin, cezanın infazı süresince seçilme yeterliliğine sahip olamayacağını kabul etmek gerekir.

Eğer bu kişi milletvekili ise, aldığı hapis cezasının infazı, velev ki dokunulmazlığı kaldırılan bir suçtan olsun, milletvekilliği sıfatının sona ermesinden sonra yapılacağından⁴⁶ milletvekilliğine etki etmeyecektir. Zira Anayasa'nın 76 ve 2839 sayılı Kanun'un 11. maddesinde geçen 1 yıl veya daha fazla hapis cezasına mahkûmiyet şartı somut olayla olmadığı gibi, mahkum olunan hapis cezası ise dokunulmazlık nedeniyle infaz edilememektedir.

5237 sayılı TCK m. 53'ün, hak yoksunlukları anlamında Anayasa'nın 76. maddesi ve 2839 sayılı Kanun'un 11. maddesi karşında seçilme yeterliliği bakımından ancak Anayasa'ya aykırı olmadığı oranda ve çok sınırlı bir şekilde uygulanabileceği söylenebilir.

g- Yüz Kızartıcı Suç Kavramı

Yüz kızartıcı suç kavramı, Anayasa'nın 76. maddesinde geçen "gibi" sözcüğünden hareketle maddede ismen sayılan suçlarla sınırlı olarak mı anlaşılacaktır? Aslında "yüz kızartıcı" suç kavramı mevzuatımızda yer almasına rağmen, bugüne kadar niteliği tam olarak saptanamamış bir kavramdır. Yine bu

45 TURHAN, Seçme ve Seçilme, s. 59.

46 Metin FEYZİOĞLU, "Yasama Dokunulmazlığı", AÜHF, Cilt: 42, Sayı: 1, Ankara, 1982, s. 36; Erdoğan TEZİÇ, Türk Anayasa Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul, 2007, s. 389.

suç, günümüzün ileri ve modern suç ve ceza politikasına ve özellikle cezaların şahsileştirilmesi ilkesine de uygun düşmemektedir⁴⁷.

Konu çeşitli sebeplerle yargı organlarının önüne gelmiş, zaman içinde farklı yönde içtihatlar oluşmuştur. Yüksek Seçim Kurulu'nun uzun yıllar aksini düşündüğü içtihadından dönerek 1985 yılından itibaren 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 11. maddesinde belirtilen yüz kızartıcı suçların, bu madde de ismen sayılanlarla sınırlı olduğu, "gibi" sözcüğünden hareketle bunlara yenilerinin eklenemeyeceği görüşünü benimsediğini görüyoruz⁴⁸.

Diğer taraftan Yargıtay ve Danıştay'ın daire ve kurulları arasında da farklı uygulamalar göze çarpmaktadır. Danıştay 10. Dairesi bir kararında,⁴⁹ "gibi" sözcüğünü ismen sayılanlarla sınırlı görmeyip, bunlar dışında zina, iffete saldırı, küçükleri baştan çıkarma vs gibi suçları da "yüz kızartıcı" olarak kabul etmiştir. Ancak Danıştay 1. Dairesi'nin bu konuda aynı düşünmediği, yüz kızartıcı suçları kanun koyucunun "gibi" sözcüğü ile "sayılan suçlardan biri" olarak kullandığı sonucuna vardığını görüyoruz⁵⁰. Yargıtay 1. Ceza Dairesi kaçakçılık suçunu, kanunlarda ismen sayılan suçlar dışında kaldığından bahisle yüz kızartıcı kabul etmezken,⁵¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu yüz kızartıcı suç için "kişiyi toplum nazarında küçük düşüren suçlar" ifadesini kullanarak, ismen sayılan suçların dışında da yüz kızartıcı suç olabileceğini benimsemiştir⁵².

Üzerindeki yoğun tartışmalara rağmen belirli bir çözüme varılamayan, yüz kızartıcı suç kavramını hukuk sistemimizden çıkarılmaya kadar, bu suçların Anayasada ve ilgili kanun maddelerinde sayılanlardan ibaret olduğunu kabul etmek gerekir.⁵³ Eğer kanun bu konuda genişletici yorumu benimsemiş olsaydı, hep tekrarlamış olduğu suçları saymaz sadece yüz kızartıcı suç kavramını kullanır, bunun takdirini de yargı organlarına bırakabilirdi⁵⁴. Ancak böyle yapmadığı için, yüz kızartıcı suç kavramını "gibi" ifadesine rağmen, Anayasa'da ve kanunlarda belirtilenlerle sınırlı olduğu şeklinde anlamak gerekir⁵⁵. Aksi bir düşünce de her yargı organının toplumun değerlerine göre farklı bir yorum getirmesi

47 Faruk EREM; "Yüz Kızartıcı Suç Kavramı", Ankara Barosu Dergisi, Sayı:2, Ankara, 1976.

48 ONAR, s. 421.

49 Danıştay Kararı; E. 1985/953, E. 1986/1946 K. 1986/2547, Karar Tarihi: 29.12.1986, Danıştay Dergisi, Yıl: 17 sayı 66-67 s. 445

50 Danıştay Kararı; E. 1983/220 K 1983/260 k.t. 09.11.1983, Danıştay Dergisi, Yıl: 14 Sayı: 54-55 s. 87

51 Yargıtay Kararı; Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin 15.11.1990 gün ve E.1990/1961 K.1990/2851 sayılı kararı.

52 Yargıtay Kararı; E: 1996/144, K: 1996/171, Karar Tarihi: 02.07.1996 Yargıtay Kararlar Dergisi, Ekim 1996, s. 1633 vd.

53 TOROSLU, s. 100.

54 TOROSLU, s. 100; ONAR, s. 420.

55 TOROSLU, s. 100-101.

sonucu doğar ki, Anayasa'nın böylesine önem verdiği suç kategorisinin yoruma açık bırakılması eşitlik ilkesi ile bağdaştırılamaz.

Nitekim Anayasa'nın 76. maddesi ile 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 11. maddesine paralel bir düzenleme içeren 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun m. 48/A'da, 5728 sayılı Kanun⁵⁶ ile yapılan değişiklikle "gibi yüz kızartıcı suçlar" ibaresi kaldırılmıştır. Anayasamızın 76. maddesi ile 2839 sayılı Kanun'un 11. maddesinde değişikliğe gidilerek "yüz kızartıcı suç" kavramı bu maddelerden çıkartılmaktadır.

3. Seçilmeye Engel Suçtan Kesin Hüküm Giyme Durumunda Milletvekilliğinin Sona Erdirilmesi Yöntemi

Anayasa m. 84/2'ye göre, "milletvekilliğinin kesin hüküm giyme veya kısıtlanma halinde düşmesi, bu husustaki kesin mahkeme kararının Genel Kurul'a bildirilmesiyle olur." TBMM İçtüzüğü m. 136/2'de de hemen hemen aynı hükme yer verilmiş ve "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğine seçilmeye engel bir suçtan dolayı kesin hüküm giyen veya kısıtlanan milletvekili hakkında kesinleşmiş mahkeme kararının Genel Kurulun bilgisine sunulmasıyla üyelik sıfatı sona erer" denmiştir. Anayasadaki, "Genel Kurula bildirilmesi" ve İçtüzükteki "Genel Kurulun bilgisine sunulması" kavramlarını aynı şekilde anlamak gerekir Çünkü her iki kavramla da anlatılmak istenen, Meclis Genel Kurulunu bilgilendirmektir⁵⁷.

Buna göre seçilmeye engel bir suçtan hüküm giyen bir milletvekilinin milletvekilliği, kesinleşmiş mahkeme kararının TBMM Genel Kuruluna bildirilmesiyle birlikte düşecektir. Bu konuda, meclis başkanlığınca ya da Meclis Genel Kurulunca karar alınmasına gerek yoktur. Dolayısıyla Mahkeme hükmü hukuki sonuçlarını, kesinleşmiş kararın Genel Kurula bildirilmesiyle doğuracaktır. Meclis Başkanlığının Genel kurula yaptığı bu bildirme işlemi bir karar değil, tamamlayıcı bir işlemdir⁵⁸. Son olarak, bir milletvekili hakkında seçimden önce var olan seçilmeye engel bir mahkûmiyetin seçimden sonra ortaya çıkması durumunda milletvekilliği hangi makam tarafından düşürülecek sorusuna cevap vermemiz gerekir.

Bilindiği üzere 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un m. 130/1'in 6. bendine göre, "seçilme yeterliliğine veya kendilerine tutanak verilenlerin, seçilemediğine veya seçimin sonucuna tesir edecek olaylara karşı seçilenlere verilecek tutanağın düzenlenmesinden sonraki üçüncü gün saat 17.00'ye kadar" Yüksek Seçim Kurulu'na itiraz edilebileceği belirlenmiştir.

56 5728 sayılı Kanun, (317. madde), Resmi Gazete: 08.02.2008, Sayı: 26781.

57 BİLİR, s. 164.

58 BAKIRCI, s. 239. ONAR, s. 416. Bülent TANÖR/Necmi YÜZBAŞIOĞLU, 1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul, 2004, s. 233.

298 sayılı Kanun'un 130. maddesinin 3. fıkrasında ise "seçimin neticesine müessir olaylar ve haller sebebiyle, tutanağın düzenlenmesinden itibaren 7 gün içerisinde itiraz olunabilir". Aynı maddenin son fıkrasında ise, "adaylığın kesinleşmesinden sonra, adayın Türk olmadığına, yaşının kanunda gösterilenden küçük olduğuna, okur-yazar olmadığına veya seçilme yeterliliğini kaybettiren bir mahkûmiyeti olduğuna ilişkin iddialar dışındaki nedenlerle adaylara itiraz olunmaz. Bu hüküm olağanüstü itirazlar için de geçerlidir" hükümlerine yer verilmiştir. Bu hükümlerden de anlaşılacağı gibi, seçilen kişilere tutanak verilmesinden sonra, kanunda adaylık şartlarına ilişkin olarak, biri üç gün içerisinde yapılacak olan olağan, diğeri de yedi gün içinde yapılacak itiraz yolları öngörülmüştü. Bu süreler içinde adaylık şartlarına ilişkin olarak yapılacak itirazlar kanıtlanırsa, YSK ilgili kişiyi tutanağının iptaline karar verecektir⁵⁹.

YSK seçimden önce var olan fakat seçildikten sonra anlaşılan ve 130. maddenin son fıkrasında belirtilen hallerin varlığı halinde "tam kanunsuzluk" durumunu kabul etmiş, tam kanunsuzluk hali sebebiyle süreye bağlı olmaksızın tutanağın iptal edilebileceğini benimsemiştir⁶⁰. Ancak YSK 1988 yılında vermiş olduğu bir kararında bu görüşünden milletvekilleri yönünden vazgeçerek, "...bir milletvekilinin TBMM üyeliğinin düşmesine yalnız TBMM tarafından karar verilebileceğinden, seçimden önce mevcut ve sonradan vaki mahkûmiyetine dayanılarak onun üyelik sıfatının ortadan kalkması ile sonuçlanacak hiçbir uygulama yapılamaz" görüşüne yer vermiştir⁶¹.

Bu içtihat doktrinde haklı olarak eleştirilmiş, Anayasa'nın 79. maddesinin, seçim sürecine ve seçim sonucuna ilişkin tüm şikâyet ve itirazları inceleyip kesin karara bağlama yetkisini YSK'ya verdiğini, dokunulmazlığın milletvekilini ceza soruşturma ve kavuşturmalarına karşı koruyacağı, bu yüzden seçimden önce var olan bir mahkûmiyet nedeniyle milletvekili tutanağının iptaline YSK tarafından karar verilmesinin gerekeceği belirtilmiştir⁶². Daha sonrasında ise YSK eski içtihatlarına geri dönmüş, seçimden önce var olan seçilme engellerinden 298 sayılı Kanun'un 130. maddesinin son fıkrasında sayılanlardan birinin olması durumunda, süreye bağlı olmaksızın tutanağın iptaline karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir⁶³.

O halde, seçimden önce var olan seçilmeye engel mahkûmiyetin, seçildikten sonra ortaya çıkması durumunda, TBMM tarafından yapılacak bir işlem yoktur. Bu konudaki yetki YSK'nındır. Aslen burada tipik bir düşme hali değil de, tam kanunsuzluk nedeniyle milletvekilinin tutanağının iptali söz konusudur.

59 BİLİR, s. 174.

60 YSK. Karar No: 2 Karar Tarihi: 05.01.1992. YSK Kararları 1991-1992 yılları, s. 130.

61 YSK. Karar No: 311 Karar Tarihi: 26.12.1988, R.G. 11.01.1989, Sayı: 20046

62 BİLİR, s. 176; ONAR, s. 438.

63 YSK. Karar No: 371 Karar Tarihi: 16.03.1999 (Resmi Gazetede Yayımlanmamıştır).

SONUÇ

Anayasa'nın 84. maddesinde seçilmeye engel bir suçtan hüküm giyme halinde aranan "toplam 1 yıl veya daha fazla hapis cezası" ibaresinden uygulamadaki eşitsizliği gidermek bakımından "*toplam*" ibaresinin çıkartılması gerekir. Yine maddede geçen "yüz kızartıcı" suç ibaresinin de, tıpkı Devlet Memurları Kanunu'nda olduğu gibi çıkartılması yerinde olacaktır. Daha da önemlisi Anayasada ve Milletvekili Seçimi Kanunu'nda geçen, ancak Yeni TCK karşısında anlamı kalmayan terimler ile (ağır hapis gibi) yaptırımı kalmayan suçların (siyasi ve ideolojik amaçlarla belirli yerlere yazı yazmak suçları gibi) ilgili metinlerden çıkartılması bir zorunluluk haline gelmiştir.

5237 sayılı TCK'da "erteleme" kurumu bir infaz rejimi olarak düzenlenmiş olduğundan, denetim süresi sonucunda ceza infaz edilmiş sayılacağından, ertelenen ceza Anayasası'nın 76. maddesinde sayılan tür veya miktarda ise seçilmeye engel olacaktır.

Verilen hapis cezasının paraya veya tedbire çevrilmesinin, Anayasa'nın 76. maddesinde ismen sayılan suçlar bakımından bir anlamı yoktur. Zira bu suçlara mahkûmiyet yeterlidir. Ancak verilen hapis cezası paraya veya tedbire çevrilmişse, aslolan çevrilen tedbir veya para cezası olduğundan, bu durum Anayasa'da ismen sayılanlar dışındaki suçlar bakımından düşme nedeni sayılmayacaktır.

5237 sayılı TCK m. 53 ile süresiz hak mahrumiyeti kavramının tarih olduğu düşünülebilir ise de, milletvekili seçilmeye engel suçlar bakımından istisna getirildiğinden, bu madde Anayasa'nın 76. maddesine aykırı olmadığı oranda uygulanabilecektir.

5271 sayılı CMK m. 231 ile hukuk sistemimize giren "hükümün açıklanmasının geri bırakılmasına" karar verilmesi durumunda, ortada kesinleşmiş bir mahkûmiyet bulunmadığından, hangi suçtan olursa olsun hükümün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen mahkûmiyet hükmü, milletvekilliğinin düşürülmesine yol açmayacaktır.

Anayasa'nın 84. maddesinde sayılan düşme hallerinden sadece istifa, bağdaşmazlık ve devamsızlık durumlarından dolayı verilen düşme kararları Anayasa Mahkemesi'nin denetimine tabidir. Ancak seçilmeye engel suçtan kesin hüküm giyme halleri sebebiyle milletvekilliğinin sona erdiğinin Başkanlık Divanınca tespit edilip Genel Kurula sunulması işlemince karşı da, alınan mahkûmiyetin seçilmeye engel olup olmadığının denetlenmesi bakımından Anayasa Mahkemesi denetiminin getirilmesi yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

BAKIRCI, Fahri; **TBMM'nin Çalışma Yöntemi**, İmge Kitabevi, Ankara, 2000.

- BİLİR, Faruk; **Türkiye’de Milletvekiliği ve Milletvekiliğinin Sona Ermesi**, Nobel Yayınları, Ankara, 2001.
- DÖNMEZER, Sulhi/Sahir ERMAN, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, Cilt: III**, Beta Yayınları, İstanbul, 1997.
- EREM, Faruk; “*Yüz Kızartıcı Suç Kavramı*”, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl: 33, Sayı: 2, 1976.
- FEYZİOĞLU, Metin; “*Yasama Dokunulmazlığı*”, **AÜHFD**, Cilt: 42, Sayı: 1, Ankara, 1982, ss. 25-40.
- GÖREN, Zafer; **Anayasa Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006.
- GÖZLER, Kemal; **Türk Anayasa Hukuku Dersleri**, Ekin Yayınları, Bursa, 2008.
- GÖZLER, Kemal; **Türk Anayasa Hukukuna Giriş**, 2. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa, 2008.
- GÖZLER, Kemal; “*Vatandaşlık ve Milletvekiliği*”, **Liberal Düşünce**, Cilt: 4, Sayı: 16, Yaz 1999.
- İÇEL, Kayıhan; “*Anayasa Hükümleri ve Yüksek Mahkemelerin Kararları Çerçevesinde Af, Şartla Salıvermeye ve Ertelemeye İlişkin Hükümlerin Hukuksal Niteliği ve Bunların Anayasa Uygunluğu Sorunu*”, **Anayasa Yargısı**, S: 18, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2001.
- KESKİNSOY, Ömer; “*Hapis Cezalarının Ertelenmesi*”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı: 2006/2, Ankara, 2006.
- ONAR, Erdal; “*1982 Anayasasında Milletvekiliğinin Düşmesi*”, **Anayasa Yargısı**, Sayı: 14, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 1997, s. 387-464.
- ONAR, Erdal/Bilgin Tiryakioğlu; “*1982 Anayasasında Milletvekiliği Vatandaşlık İlişkisi*” (Merve Safa Kavakçı Olayı), **Faruk Erem Armağanı**, TBB Yayını, Ankara, 1999, s. 557-595.
- ÖNDER, Ayhan; **Ceza Hukukunda Tecil ve Benzeri Müesseseler**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1963.
- ÖZBUDUN, Ergun; **Türk Anayasa Hukuku**, 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005.
- ÖZGENÇ, İzzet; **Türk Ceza Hukuku (Genel Hükümler)**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2008.
- TANÖR, Bülent/Necmi Yüzbaşıoğlu; **1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 2004.
- TEZİÇ, Erdoğan; **Türk Anayasa Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 2007.
- TOROSLU, Nevzat; “*Ertelenmiş Mahkûmiyetin Mahrumiyete Etkisi*”, **Pof. Dr. Jale G. Akipek’e Armağan**, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Konya, 1991, ss. 93-104.

- TURHAN, Faruk; “*Anayasa ve Milletvekili Seçimi Kanununa Göre Seçilmeye Engel Suç ve Cezaların Yeni Ceza Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi*”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XI, Sayı: 1-2, Erzincan, 2007. (Anayasa)
- TURHAN, Faruk; “*Yeni Türk Ceza Kanununa Göre Cezaların Ertelenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar*”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: X, Sayı: 3-4, Erzincan, 2006. (Yeni Türk Ceza)
- TURHAN, Faruk; “*Yeni Türk Ceza Kanununa Göre Ceza Mahkûmiyetinin Sonucu Olarak Seçme ve Seçilme Ehliyetinden Yoksunluk*”, **Yerel Siyaset**, Yıl: 2, Sayı: 16, Nisan 2007. (Seçme ve Seçilme)

Özel Hukuk
